

Redegørelse til Kulturministeriet om Rigsarkivets tyverisag

27. september 2019

*Her sig den
en gang*

Indhold

Redegørelsens formål.....	3
1. Tidslinje for Rigsarkivets tyverisag.....	4
2. Redegørelse for det samlede sagsforløb.....	5
3. Rigsarkivets sikringsniveau	8
3.1. Vurdering af mulighed for yderligere kvalificering af listen over manglende arkivalier	9
3.2. Vurdering af Rigsarkivets nuværende sikringsniveau	10
4. Rigsarkivets reaktion på oplysninger fra Martin Q. Magnussens bog 'De forsvundne nazidokumenter'	11
4.1. Har Rigsarkivet forholdt oplysninger for Kulturministeriet, pressen og offentligheden?	11
4.2. Har Rigsarkivet bevidst blokeret for Martin Q. Magnussens aktindsigter og adgangsansøgninger i relation til hans research til bogen 'De forsvundne nazidokumenter'?	12
4.3. Har Rigsarkivet anmeldt Martin Q. Magnussen for 'afpresningslignende forhold'?	12
4.4. Øvrige forhold i relation til Martin Q. Magnussens bog.....	13
5. Opsummering og fremadrettede initiativer	14

Redegørelsens formål

Kulturministeriet har den 19. september 2019 bedt om en redegørelse i anledning af de anklager, der rettes mod Rigsarkivet i bogen 'De forsvundne nazidokumenter' af Martin Qvist Magnussen, som udkom 19. september 2019. Redegørelsen indeholder følgende elementer:

1. En tidslinje for Rigsarkivets tyverisag, hvor de væsentligste aktiviteter i tilknytning hertil er listet
2. En redegørelse for det samlede sagsforløb i Rigsarkivet fra man blev opmærksom på tyveri af arkivalier og frem til nu
3. En redegørelse for de foranstaltninger, Rigsarkivet har taget, og en vurdering af, om der er behov for yderligere foranstaltninger fx i forhold til at identificere yderligere manglende arkivalier, i forhold til sikkerhed eller andet
4. En redegørelse for, om oplysninger i Martin Q. Magnussens bog 'De forsvundne nazidokumenter' giver Rigsarkivet anledning til at revurdere Rigsarkivets indsats hidtil eller justere de planer, Rigsarkivet hidtil har lagt og ageret i forhold til
5. En sammenfatning med bud på opfølgende aktiviteter, der kan hjælpe til at bringe stjålen kulturarv tilbage til samlingerne

1. Tidslinje for Rigsarkivets tyverisag

Den følgende tidslinje er udarbejdet for at give størst muligt overblik over forløbet vedr. Rigsarkivets tyverisag. Der er kun medtaget væsentligste aktiviteter med vægt på opfølgende aktiviteter i relation til skærpet sikringsniveau.

2. Redegørelse for det samlede sagsforløb

28. september 2012 modtog Rigsarkivet en henvendelse fra Martin Q. Magnussen, der havde begrundet mistanke om, at der i en periode systematisk var stjålet arkivalier fra Rigsarkivets samlinger, mere konkret fra Retsopgøret efter Besættelsen. Der var endvidere konkret mistanke til to navngivne personer. Henvendelsen blev 1. oktober 2012 fulgt op med et møde mellem Rigsarkivet og Martin Q. Magnussen, og hans oplysninger, sammenholdt med efterfølgende kontrolundersøgelser og overvågning på læsesalen, medførte, at Rigsarkivet 3. oktober 2012 anmeldte sagen til Københavns Politi.

Efter indledende efterforskning gennemførte Københavns Politi 24. oktober 2012 to anholdelser og en række ransagninger på forskellige adresser i og omkring København. I forbindelse med ransagninger konfiskeredes i alt godt to hyldemeter arkivalier, som i al væsentlighed kunne konstateres stjålet fra Rigsarkivet. Københavns Politi gennemførte i forbindelse med den fortsatte efterforskning en række supplerende ransagninger, som medførte, at yderligere stjålne dokumenter dukkede op. Fra november 2012 og frem til januar 2013 bistod Rigsarkivet Københavns Politi med at udarbejde en kosterliste over de i alt 1.146 koster og i øvrigt med udarbejdelsen af anklageskrift. En vurdering til anklageskriftet, foretaget af auktionshuset Bruun Rasmussen, anslog, at det konfiskerede materiale havde en handelsværdi på mellem 1,5 og 3 mio. kr.

Ved retsmødet i maj 2013 erklærede de to anklagede, Kim Dorph Vinther og Henrik Irdan, sig skyldige i hovedparten af anklageskriftet og modtog domme på henholdsvis 24 og 21 måneders ubetinget fængsel. Daværende rigsarkivar Asbjørn Hellum udtalte i forbindelse med dommen til DR Nyhederne: *"Vi regner med, det er alt det stjålne materiale, som er fundet, og at vi får det tilbage. Vi kan selvfølgelig ikke sige det på et enkelt blads eller papirs nøjagtighed."*

Rigsarkivet iværksatte straks i oktober 2012 en række midlertidige sikringsforanstaltninger på sine læsesale, bl.a. øget overvågning og runderinger. Sideløbende udarbejdede en arbejdsgruppe en redegørelse om *'Sikringsforhold i Statens Arkivers læsesale'* (2013-001418), som blev afleveret til Kulturministeriet 7. maj 2013. Redegørelsen indeholdt foruden en gennemgang af sagsforløbet 14 konkrete indstillinger til styrkelse af sikringsniveauet i Rigsarkivets læsesale, herunder lovhjemmel til visitation af brugere. 13 tiltag blev efterfølgende implementeret i 2013, mens lovhjemmel til visitation blev opnået i 2014.

Rigsarkivet fik de mange konfiskerede koster tilbage fra Københavns Politi i august 2013. Herefter blev der gennemført et stort arbejde med at indplacere de tilbagekomne arkivalier i de rette sager/æsker. Arbejdet var langvarigt og kompliceret, da der i langt fra alle sager findes registrering på dokumentniveau, og det dermed ofte er vanskeligt at bedømme, fra hvilken sag dokumenterne stammer. Ved tilbagelægningens afslutning blev der derfor oprettet en arkivpakke med dokumenter fra retsopgøret efter besættelsen, som med sikkerhed relaterede hertil, men hvor det endnu ikke havde kunnet ladet sig gøre endeligt at sagsbestemme dem.

I forbindelse med tilbagelægningen og i relation til en artikel i Weekendavisen (*'Reolernes forsvundne naziguld'* fra 21. februar 2014), blev det i stigende grad klart, at der fortsat var betydelige mangler i de såkaldte retsopgørssager.¹ I dialog med Kulturministeriets Sikringsudvalg blev det derfor i april 2014 besluttet at gennemføre

¹ Journalist Poul Pilgaard Johnsen fra Weekendavisen afleverede i den forbindelse 86 dokumenter fra det såkaldte Bovruparkiv til daværende rigsarkivar Asbjørn Hellum. Arkivalierne var ikke en del af den oprindelige tyverisag, men stjålet fra læsesal i Jylland af en bruger umiddelbart før den skærpede sikring trådte i kraft i efteråret 2012. Denne sag medførte

en systematisk stikprøveundersøgelse med henblik på at få dokumentation for omfanget af manglende dokumenter forårsaget af tyveri. Kulturministeriets Sikringsudvalg godkendte i den forbindelse metode og tidsplan for undersøgelsen.

Den systematiske stikprøveundersøgelse blev gennemført i efteråret 2014, og rapport herom med titlen: *'Rapport af stikprøveundersøgelse af Københavns Byrets 21. - 25. Afdelings retsopgørssager'* (2014-003881) blev fremsendt til Kulturministeriets Sikringsudvalg 30. januar 2015. I rapporten konkluderedes, at der kunne konstateres mangler i 8,6 % af de undersøgte sager, og at der i 2,9 % af de undersøgte sager var klare tegn på tyveri. På den baggrund valgte Rigsarkivet 6. februar 2015 at genanmelde tyverisagen til Københavns Politi. Københavns Politi valgte 23. april 2015 at henlægge sagen med følgende begrundelse: *"Københavns Politi agter ikke at påbegynde yderligere efterforskning, da [...] der er ringe udsigt til, at en yderligere efterforskning vil opnå resultater. Fremkommer der nye spor i sagen, kan den genoptages."*

I november 2015 bevilgede Kulturministeriet Rigsarkivet 4,8 mio. kr. til at gennemføre en fuld gennemgang og digitaliseringsforberedelse af det omfattende sagsmateriale (1,9 mio. kr.) samt digitalisering af samme (2,9 mio. kr.). Rammen for gennemgangen var alle de ca. 1.500 arkivpakker, som Kim Dorph Vinther og Henrik Irdan havde haft adgang til. Projektet gennemførtes i perioden 2016-2018 og blev afsluttet med rapport til Kulturministeriet med titlen *'Afsluttende rapport til Kulturministeriet og Kulturministeriets Sikringsudvalg om Rigsarkivets retsopgørprojekt'* (16/01061). Resultatet var for det første digitalisering af 3,2 mio. billedfiler. For det andet kunne det i rapporten konkluderes, at der var mangler i 30,9 % af de undersøgte sager, og at der i 4,6 % af de undersøgte sager var klare tegn på tyveri.² I alt kunne der konstateres 471 mangler med klare tegn på tyveri. Det konkluderes videre, at det reelle tal efter al sandsynlighed er højere, men at dette i de fleste tilfælde ikke med sikkerhed kan dokumenteres, da materialet ikke er registreret på dokumentniveau.

Digitaliseringen af materialet fra retsopgøret og besættelsen betyder, at materialet ikke længere tilgås i papir fra læsesalene, men derimod digitalt via sikker forbindelse eller på en tablet på en læsesal. Dette udgør en konkret sikring mod fremtidigt tyveri.

Rigsarkivet har i hele perioden, fra 28. september 2012 og frem til september 2019, løbende kommunikeret med Martin Q. Magnussen om forhold i relation til tyverisagen, herunder i henhold til offentlighedsloven behandlet en række anmodninger om aktindsigt samt i henhold til arkivloven behandlet en lang række anmodninger om arkivadgang. Rigsarkivet har videre besvaret en lang række spørgsmål i relation til Martin Q. Magnussens arbejde med sin bog. Rigsarkivet har oplyst Martin Q. Magnussen, at man meget gerne modtager oplysninger, som kan føre til, at stjalne dokumenter kan returneres til deres plads i samlingerne. Dette er fx konkret sket 31. august 2016 med anmeldelse af tyveri fra en sag fra Københavns Amts Søndre Birks Politi. Anmeldelsen førte til konfiskation af stjalne arkivalier.

I forbindelse med research til sin bog ansøgte Martin Q. Magnussen og fik adgang 25. august 2016 til samtlige retsopgørssager i Københavns Byrets 21. - 25. afdeling (i alt 906 pakker) med det formål at undersøge fortsatte

politianmeldelse til Nordjyllands Politi 21. februar 2014. Trods konkret mistanke til en person, kunne Nordjyllands Politi ikke rejse sigtelse, og sagen blev efterfølgende henlagt. I artiklen i Weekendavisen udtalte Asbjørn Hellum: *"Vi kan ikke afvise, at der er stjålet mere, men det vil være et voldsomt stort arbejde at skulle gå det hele igennem. Vi har lavet nogle stikprøvekontroller, og fra de sager var der ikke stjålet noget, og derfor er vi rimelig beroligede."*

² Rapporten gør rede for metoden og forklarer, at der er mangler af flere andre årsager end tyveri.

mangler som følge af tyveri.³ I maj 2017 konstaterede Rigsarkivet, at Martin Q. Magnussen havde overtrådt arkivlovens adgangsregler ved at videregive oplysninger fra en straffesag mod en person ved navn Hugo Henning Plaun til journalist Poul Pilgaard Johnsen. Dette førte til artiklen 'Krigshelten i Charlottenlund', som blev bragt i Weekendavisen 5. maj 2017. Det fremgår af artiklen, at Poul Pilgaard Johnsen havde skrevet artiklen på baggrund af informationer fra arkivalier i Københavns Byret, som Martin Q. Magnussen havde videregivet til ham. Martin Q. Magnussen fulgte videre op på historien i artikler i Ekstrabladet 6. maj 2017 og i Sjællandske 10. maj 2017. Efter rådgivning fra Kammeradvokaten valgte Rigsarkivet 20. oktober 2017 at tildele Martin Q. Magnussen en administrativ indskærpelse vedr. overtrædelse af vilkår fastsat i hans adgangstilladelse af 25. august 2016 (16/05307).

Det har i hele sagens forløb været Rigsarkivets tilgang, at viden om potentielle lovovertrædelser bør videregives til politiet, som er rette myndighed til at håndtere oplysninger i relation til tyverisagen og til at efterforske sagen. Rigsarkivet bistår i al muligt omfang politiets efterforskning.

Rigsarkivet kontaktede i februar 2019 Københavns Politi med henblik på rådgivning om det forhold, at Martin Q. Magnussen i sin korrespondance med Rigsarkivet kunne fortælle, at han var vidne om ulovlig besiddelse af offentlige arkivalier, men alene ønskede at oplyse nærmere herom under særlige omstændigheder og ikke direkte til politiet. Rigsarkivet skal beklage uhensigtsmæssigt ordvalg i skrivelsen.

Rigsarkivet har 18. september 2019 afholdt møde med Martin Q. Magnussen, hvor også Københavns Politi deltog. Det er Rigsarkivets forventning, at dette møde følges op af et møde mellem Martin Q. Magnussen og Københavns Politi med henblik på eventuel fornyet efterforskning af sagen. Rigsarkivet bistår herefter på alle måder politiets arbejde.

³ Sagerne fra retsopgøret er endnu ikke 75 år gamle og er jf. arkivloven ikke umiddelbart tilgængelige, da de indeholder følsomme personoplysninger.

3. Rigsarkivets sikringsniveau

Som direkte konsekvens af tyverisagen udarbejdede Rigsarkivet med bistand fra Kammeradvokaten i foråret 2012 en redegørelse til Kulturministeriet med titlen: 'Sikringsforhold i Statens Arkivers læsesale'. Denne indeholdt 14 konkrete indstillinger til styrkelse af sikringsniveauet, herunder lovhjemmel til visitation af brugere. Disse var:

1. Indførelse af visitation af brugere ved etablering af sikringssluser
2. Indførelse af restriktive begrænsninger for, hvad brugerne må medtage på læsesalene
3. Fast tildeling af læsesalspladser, så brugere ikke kan sidde isoleret
4. Etablering af særlige læsesalspladser til anvendelse af arkivalier af enestående national betydning og særligt tyvetækkelige arkivalier
5. Størst mulig begrænsning af de områder, hvor originale arkivalier kan befinde sig
6. Bedre, ensartet og mere synlig skiltning
7. Etablering af standardiserede regler for god opførsel på læsesalene
8. Indførelse af ufravigeligt princip om, at læsesalene altid skal være bemandede i åbningstiden
9. Indførelse af ufravigeligt sikringskrav skal være gældende, uanset hvordan og hvornår læsesalene anvendes af brugere
10. Tv-overvågning opgraderes og tilpasses aktuelle forhold
11. Midlertidigt stop for udlån af arkivalier til læsesale uden for Rigsarkivet permanentgøres
12. Mulighederne for sikker identifikation af brugerne undersøges
13. Organiseringen af sikringsarbejdet knyttet til Rigsarkivets læsesale koordineres og optimeres
14. Rigsarkivet sikres lovhjemmel til visitation ved tilføjelse af institutionen til lov nr. 246 af den 8. juni 1978 om visse foranstaltninger imod tyveri fra Det Kgl. Bibliotek

Alle 14 initiativer er følgende implementeret i 2013 og 2014 og er fortsat i kraft. Det bemærkes, at (12) sikker identifikation af brugerne er indført ved anvendelsen af sundhedskort og/eller billedlegitimation, at (13) sikringsniveau på læsesalene løbende evalueres af Rigsarkivets Sikringsudvalg, som mødes fire gange årligt, og som løbende opdaterer Rigsarkivets Sikringsinstruks, samt at (14) Rigsarkivet pr. 1. marts 2014 fik hjemmel til visitation af brugere ved 'Lov om visitation på visse statslige og statsanerkendte kulturarvsinstitutioner med publikumsadgang til samlingerne'. Sikker, digital identifikation af brugerne ved anvendelse af sundhedskort og billedidentifikation implementeredes i sin nuværende form i maj 2016.

Opfølgning på og implementering af sikringsinitiativer er sket i løbende dialog med Kulturministeriets Sikringsudvalg, bl.a. i statusrapport fremsendt til udvalget 30. januar 2014.

Det løbende arbejde med at sikre opretholdelsen og forbedre sikringsniveau i Rigsarkivets læsesale er jf. Rigsarkivets Sikringsplan placeret hos områdelederen for Vejledning og Brugerinddragelse. Denne sikrer (evt. via læsesalskoordinatorerne på de fire læsesale), at:

- a) Medarbejdere, der betjener læsesalene, har den fornødne indsigt i regler og procedurer
- b) At regler og procedurer overholdes i det daglige arbejde
- c) At hændelser indrapporteres, og at der følges konkret op på dem

Områdelederen besøger ca. 7-10 gange årligt alle læsesale og inspicerer i den forbindelse forholdene. Sikringsforhold drøftes endvidere løbende på møder med medarbejderne på de fire adresser, og der holdes årligt et møde på hver læsesal, hvor alle medarbejdere mødes, og hvor forholdene på den konkrete læsesal evalueres, og eventuelle tilretninger aftales.

På det overordnede plan drøftes sikringsforholdene på læsesalene løbende i Rigsarkivets Styregruppe for Sikringsarbejde, der også løbende iværksætter nye tiltag på området. Der pågår således for tiden et omfattende arbejde med at kortlægge og klassificere alle områder (og herunder også læsesale og omliggende områder), hvor der forefindes arkivalier, for på den baggrund at sikre, at der findes de fornødne procedurer for alle scenarier.

Rigsarkivet deltager aktivt i europæiske og nordiske netværk vedr. sikring af kulturarv for at videndele på området og lade sig inspirere fra andre landes arbejde med at forhindre tyveri af kulturarv.

Rigsarkivet har retningslinjer for overvågning af salg af offentligt arkivmateriale. Bliver Rigsarkivet i den sammenhæng opmærksom på materiale, som er statslig ejendom, vindiceres dette efter arkivlovens § 16. Er der begrundet mistanke om, at materialet er stjålet fra Rigsarkivets samlinger, gennemføres politianmeldelse. Rigsarkivet vurderer løbende, om retningslinjerne skal justeres.

Med sammenlægningen af Rigsarkivets og Det Kgl. Biblioteks læsesale i København primo 2020 er det aftalt, at Rigsarkivet vil styrke samarbejdet med Det Kongelige Biblioteks sikringsafdeling særligt mhp. vidensdeling og uddannelse af personale.

3.1. Vurdering af mulighed for yderligere kvalificering af listen over manglende arkivalier

Kulturministeriets bevilling fra november 2015 til en komplet mangelgennemgang og digitalisering af retsopgørsarkivalierne giver Rigsarkivet et godt, men ikke komplet grundlag for at vurdere de fortsatte mangler i materialet. Den samlede mangelliste er således vigtig i forhold til dels at vurdere omfanget af mangler og dels at identificere stjålet materiale, når det måtte dukke op – enten af frivillighedens vej eller ved politiets indsats.

Mangelgennemgangen har leveret et tilstrækkelig sikkert overblik over mangler i samlingen, men den har ikke kunnet levere en sikker liste over alle mangler forårsaget af tyveri. Dels er materialet særdeles omfattende, komplekst og i en del tilfælde noget rodet. Dels har ikke alle retter i forbindelse med aflevering til Rigsarkivet tilbage i 1960'erne og 1970'erne været lige grundige i tilbagelægningen af sager, som har været forelagt landsretter eller Højesteret, og det er langt fra alle steder, at der findes detaljerede bilagsfortegnelser over hele materialet. Det i sin tid afleverede materiale er således ikke komplet. Dette er et normalt vilkår i arbejdet med arkivalier i Rigsarkivets samlinger.

Når det således ikke er muligt at fastlægge præcist, hvad der indgik i materialet, da det blev overdraget til Rigsarkivet, er det heller ikke muligt at fastlægge præcist, hvad der mangler. Det skal derfor understreges, at det ikke lader sig gøre at lave en komplet og dækkende mangelliste.

Martin Q. Magnussen har i arbejdet med sin bog fundet en række tilfælde, hvor Rigsarkivets medarbejdere ikke har noteret mangler forårsaget af tyveri, men hvor det alligevel vurderes overvejende sandsynligt, at dette er tilfældet. Dette er beklageligt, men med tanke på omfanget og kompleksiteten af materialet er det næsten uundgåeligt, at der kan være sket fejl undervejs i gennemgangen, herunder være foretaget fejlagtige skøn. Rigsarkivet har anmodet Martin Q. Magnussen om at få en samlet liste over de mangler, han har fundet, som Rigsarkivet ikke har registreret, så det kan blive vurderet, om manglerne sandsynligt skyldes tyveri eller muligvis altid har manglet i det afleverede materiale. Mangellisten kan på den baggrund blive opdateret.

Det er ikke Rigsarkivets vurdering, at yderligere systematisk gennemgang af materialet vil klarlægge mangler i et omfang, der kan forsvare så omfattende en ressourceallokering.

Rigsarkivet vil fremadrettet i sin sikringsorganisation halvårligt evaluere mangellisten og vurdere, om yderligere tiltag kan bidrage til komplettering af denne.

3.2. Vurdering af Rigsarkivets nuværende sikringsniveau

Det er Rigsarkivets vurdering, at sikringsniveauet i dag ligger højt i forhold til de europæiske nationalarkivers sikringsniveau. Det er endvidere Rigsarkivets vurdering, at tyveri af det omfang, der fandt sted i perioden 2009-2012, ikke sandsynligt vil kunne finde sted i dag. Ligesom andre kulturarvsinstitutioner konstaterer Rigsarkivet, at der altid vil være en restrisiko, og at det derfor ikke kan garanteres, at tyveri aldrig vil kunne finde sted.

Rigsarkivet vurderer løbende om sikringsniveauet er det rette jf. også afsnit 3. Rigsarkivets Sikringsniveau.

4. Rigsarkivets reaktion på oplysninger fra Martin Q. Magnussens bog 'De forsvundne nazidokumenter'

I det følgende forholder Rigsarkivet sig til konkrete udsagn i Martin Q. Magnussens bog 'De forsvundne nazidokumenter' i forhold til en vurdering af, hvorvidt de giver anledning til revurdering af Rigsarkivets hidtidige indsats eller justering af de planer, Rigsarkivet hidtil har lagt og ageret i forhold til.

4.1. Har Rigsarkivet forholdt oplysninger for Kulturministeriet, pressen og offentligheden?

Flere steder i Martin Q. Magnussens bog (fx s. 90 ff., s. 146, s. 158 og s. 190) fremgår det, at Rigsarkivet bevidst skulle have udtalt usandheder i forbindelse med tyverisagen til Kulturministeriet, pressen og offentligheden. Konkret henvises der gentagne gange specifikt til forhenværende rigsarkivar Asbjørn Hellums udtalelser til pressen i forbindelse med dommen 17. maj 2013 samt til Poul Pilgaard Johnsens artikel i Weekendavisen i februar 2014 i relation til tyverisagen, tyvenes baggrund samt opdagelsen af en ny, mindre sag.

Udarbejdelsen af kosterlisten for Købehavns Politi i efterår/vinter 2012-2013 havde til formål at opbygge et anklageskrift til brug for retssagen. Dette skete ved detaljeret beskrivelse af kosterne samt en spejling af udvalgte koster i Rigsarkivets samlinger, så det kunne bevises, at kosterne rent faktisk var stjålet herfra. Kosterne befandt sig hos politiet i Station City på Halmtorvet, og spejlingen til Rigsarkivets samlinger skete derfor alene via kosterlisten. At der i denne er noteret mangler i tillæg til kosterlisten, kunne have gjort Rigsarkivets team opmærksom på, at der kunne være yderligere mangler, hvilket desværre ikke skete. Rigsarkivet fik først et klart billede af, at der fortsat i signifikant omfang manglede arkivalier, da arbejdet med tilbagelægning af arkivalier blev gennemført i efteråret 2013 og vinteren 2014. Sammenholdt med det faktum, at flere arkivalier fra tyveriet dukkede op, blev der i 2014 lavet en systematisk stikprøveundersøgelse, der blev opbygget et dokumenterbart overblik over omfanget af mangler, og sagen blev genanmeldt til politiet.

Daværende rigsarkivar Asbjørn Hellums udtalelse 17. maj 2013 skete på baggrund af en endnu ikke sikker viden i Rigsarkivet om, at der fortsat var mangler i samlingerne. Asbjørn Hellums udtalelse 21. februar 2014 burde derimod være bragt i overensstemmelse med en på det tidspunkt sikker viden i organisationen af fortsatte mangler i samlingerne. Udtalelsen var på den baggrund fejlagtig, hvilket Rigsarkivet beklager.

Rigsarkivet konstaterer, at det i forbindelse med og siden genanmeldelsen 6. februar 2015 ved flere lejligheder klart er meldt ud, at der fortsat er mangler i samlingerne, som må formodes at stamme fra tyveriet i perioden 2009-2012.

4.2. Har Rigsarkivet bevidst blokeret for Martin Q. Magnussens aktindsigter og adgangsansøgninger i relation til hans research til bogen 'De forsvundne nazidokumenter'?

Martin Q. Magnussen har i betydeligt omfang i perioden 2012-2019 søgt og fået aktindsigt jf. bestemmelserne i offentlighedsloven og arkivadgang jf. bestemmelserne i arkivloven. I bogen får man flere steder det indtryk (fx s. 227), at Rigsarkivet bevidst har blokeret for Martin Q. Magnussen adgang til sagsakter og ikke umiddelbart tilgængelige samlinger.

Rigsarkivet har gennemgået den omfattende journaliserede korrespondance mellem Rigsarkivet og Martin Q. Magnussen, herunder seks sager om aktindsigt. Det er Rigsarkivets vurdering, at disse er behandlet korrekt iht. bestemmelserne i offentlighedsloven.

I forbindelse med Martin Q. Magnussens i alt 10 ansøgninger om arkivadgang jf. arkivloven er der konstateret overskridelser i to af sagerne jf. de sagsbehandlingskrav, som fremgår af arkivlovens § 36. Begge tilfælde er fra 2014. I det ene tilfælde er sagsbehandlingsfristen overskredet med én dag. I det andet tilfælde er sagsbehandlingsfristen pga. en sagsbehandlerfejl overskredet med knap en måned.

Efter rådgivning fra Kammeradvokaten valgte Rigsarkivet 20. oktober 2017 at tildele Martin Q. Magnussen en administrativ indskærpelse vedr. overtrædelse af vilkår fastsat i hans adgangstilladelse af 25. august 2016 (16/05307). Denne handling beror alene på det forhold, at Martin Q. Magnussen har tilsidesat sine adgangsvilkår og videregivet følsomme personoplysninger til tredjepart.

Endelig har Rigsarkivet løbende mundligt og skriftligt besvaret en lang række henvendelser og spørgsmål fra Martin Q. Magnussen i forbindelse med tilblivelsen af hans bog.

Det er Rigsarkivets målsætning at lette adgangen til samlingerne for borgerne, så de kan bringes i anvendelse til flere. Rigsarkivet har derfor stort fokus på hurtig og korrekt sagsbehandling af de mange anmodninger om indsigt i adgangsbegrænset materiale, som Rigsarkivet modtager årligt. Sagsbehandlingstiden er et fast målepunkt i Rigsarkivets rammeaftale med Kulturministeriet.

4.3. Har Rigsarkivet anmeldt Martin Q. Magnussen for 'afpresningslignende forhold'?

Rigsarkivet har igennem sagsforløbet været undrende over, at Martin Q. Magnussen ikke løbende har anmeldt sin viden om ulovlige forhold til politiet, eller alternativt fremsendt dokumentation for de ulovlige forhold til Rigsarkivet, som kunne danne grundlag for anmeldelse, som det fx reelt skete i sagen fra 2016, hvor der blev konfiskeret stjålne arkivalier på en adresse på Amager. Rigsarkivet har i den sammenhæng noteret sig, at Martin Q. Magnussen – som han selv har oplyst – er politiassistent, og at der i den sammenhæng kan gælde særlig dekorum.

Rigsarkivet valgte den 7. februar 2019 at orientere Københavns Politi med henblik på rådgivning om det forhold, at Martin Q. Magnussen i sin korrespondance med Rigsarkivet kunne fortælle, at han havde viden om ulovlig besiddelse af offentlige arkivalier, men alene ønskede at oplyse nærmere herom ved et personligt møde med Rigsarkivet og ikke direkte til politiet.

Der var således ikke tale om en anmeldelse fra Rigsarkivets side. Rigsarkivet skal i den forbindelse beklage den uhensigtsmæssige formulering vedr. 'afpresningslignende forhold'.

Martin Q. Magnussen klagede 26. februar 2019 til Kulturministeriet over Rigsarkivets håndtering af denne sag. Kulturministeriet konkluderede i sit svar 19. juni 2019, at ministeriet ikke fandt grundlag for at kritisere Rigsarkivets håndtering af sagen i forbindelse med henvendelserne fra Martin Q. Magnussen og Rigsarkivets efterfølgende korrespondance med Københavns Politi.

4.4. Øvrige forhold i relation til Martin Q. Magnussens bog

Har Rigsarkivet bevidst stoppet for en ransagning, der potentielt kunne have frembragt stjålne arkivalier?

I Martin Q. Magnussens bog fremgår på s. 174-175, at vicedirektør ved Rigsarkivet, Ole Magnus Mølbak Andersen, bevidst skulle have forhindret, at Kim Dorph Vinthers hjem i Sønderjylland i februar 2017 blev ransaget, selvom der forelå klare beviser for, at denne skulle have solgt de arkivalier, der i sagen fra 2016 var blevet konfiskeret af Københavns Politi fra en adresse på Amager.

Syd- og Sønderjyllands Politi har i den sammenhæng over for Rigsarkivet oplyst, at de vurderede, at der ikke var tilstrækkelig dokumentation i det tilgængelige materiale, som kunne forsvare/udløse en ransagningskendelse. Dette er bekræftet telefonisk af Syd- og Sønderjyllands Politi i juni 2019. Det er efter Rigsarkivets opfattelse forkert, at Ole Magnus Mølbak Andersen ikke skulle have ønsket en ransagning af Kim Dorph Vinthers hjem, og Rigsarkivet har under alle omstændigheder ikke indflydelse på, om der skal foretages ransagning eller ej, da dette beror på en efterforskningsmæssig vurdering.

Rigsarkivet kan dog ikke udelukke, at en større informationsudveksling mellem Københavns Politi, Syd- og Sønderjyllands Politi og Rigsarkivet i denne sag kunne have bidraget til, at stjålne effekter kunne være blevet konfiskeret.

Begyndte tyverierne før 2009?

I Martin Q. Magnussens bog (s. 223) antydes det, at tyverierne startede lang tid før 2009. Det er korrekt, at Rigsarkivet har haft bekymringer om, at dette skulle være tilfældet, men der er ikke fundet pålidelig dokumentation herfor. Det er ligeledes korrekt, at bestillingssedlerne før 2009 er kasseret, men da retsopgørssagerne kræver adgangsansøgning før levering til læsesal, da de indeholder følsomme personoplysninger og endnu ikke er 75 år gamle, kan Rigsarkivet afvise, at Kim Dorph Vinther og Henrik Irdan på denne måde har kunnet stjæle retsopgørsarkivalier fra Rigsarkivet tidligere end februar 2009, hvor deres første adgangstilladelse blev givet. Dette kan dokumenteres i Rigsarkivets eget arkiv.

Har Rigsarkivet leveret arkivalier tilbage til Kim Dorph Vinther, som retteligt hører til i samlingerne?

Martin Q. Magnussen beskriver i sin bog på s. 169-171, at Rigsarkivet potentielt kan have tilbageleveret arkivalier til Kim Dorph Vinther, som retteligt hører til i samlingerne (sagerne mod S.E. Berthelsen og Volmer Andersen).

Rigsarkivet har i sit arbejde med identifikation af kosterne allokeret fagpersonale med høj anciennitet og forskererfaring til at påvise sammenhængen mellem koster og mangler i samlingerne. I de tilfælde, hvor materiale er blevet leveret tilbage til tyven, er der gjort ekstra indsats for, at der ikke er sket fejl. Der er derfor anvendt forsigtighedsprincip, men det kan ikke fuldt ud garanteres, at der ikke er sket fejl.

På baggrund af den tilgængelige information kan Rigsarkivet ikke med sikkerhed be- eller afkræfte, om der i den konkrete sag skulle være sket en fejl vurdering med det resultat, at enkelte arkivalier tilhørende samlingerne ved en fejl er blevet tilbageleveret til Kim Dorph Vinther. Rigsarkivet modtager gerne Martin Q. Magnussens dokumentation for forholdet med henblik på at vurdere, om det kan være tilfældet.

5. Opsummering og fremadrettede initiativer

Rigsarkivet har i hele det snart syvårige forløb med tyverisagen taget denne meget alvorligt. Sagen har direkte medført en lang række initiativer til højnelse af Rigsarkivets sikringsniveau og styrkelse af sikringsorganisation. Arbejdet med mangelgennemgang, digitalisering m.v. har været omfattede, og der vil formentlig fortsat tilgå informationer, der har indflydelse herpå.

Der er elementer i forløbet, som Rigsarkivet kunne ønske sig havde været håndteret anderledes. Rigsarkivet beklager således, at den daværende rigsarkivar i februar 2014 udtalte, at næsten alle arkivalier fra tyverisagen var kommet tilbage på plads, når der på det tidspunkt i Rigsarkivet fandtes viden om, at der fortsat var mangler i samlingerne, hvilket efterfølgende kunne dokumenteres i forbindelse med den systematiske mangelgennemgang.

Det er grundlæggende Rigsarkivets vurdering, at de sikringsmæssige initiativer, der blev taget i forlængelse af sagen, og den struktur, der er implementeret omkring Rigsarkivets sikringsorganisation, udgør en solid ramme for det fortsatte sikringsarbejde. Inden for disse rammer forholder Rigsarkivet sig løbende og systematisk til, om procedurer og retningslinjer efterleves, og om sikringsniveauet generelt er på rette niveau.

Herudover ser Rigsarkivet fremadrettet en række muligheder i forhold til, at mere af det stjålne materiale kommer tilbage på rette plads i samlingerne:

1. Det er Rigsarkivets forventning, at den videre dialog mellem Martin Q. Magnussen og Københavns Politie med henblik på eventuel fornyet politimæssig efterforskning af sagen kan medføre, at yderligere stjålet materiale dukker op. Rigsarkivet bistår på alle måder politiets arbejde hermed.
2. Rigsarkivet indgår gerne i en dialog med politiet og Kulturministeriet om nye, relevante muligheder og initiativer, der kan bidrage til, at materiale fra tyverisagen kan komme tilbage til Rigsarkivet herunder eksempelvis en frit-lejde ordning for tilbagelevering.
3. Rigsarkivet vil halvårligt via sin sikringsorganisation evaluere mangellisten og vurdere, om yderligere tiltag kan gøres, og herunder sikre, at der i Rigsarkivets daglige arbejde er fokus og opmærksomhed på nye informationer, der kan bidrage til kvalificering af mangellisten.
4. Endelig vil Rigsarkivet løbende vurdere behovet for yderligere digitalisering og mulighederne for at skaffe bevillinger hertil, så tyvetækkelige arkivalier og arkivalier af enestående national betydning ikke længere skal leveres til anvendelse på læsesalene.